

Arkadiusz Machniak*

**KRZYSZTOF MROCZKOWSKI,
BITWA O KARAMEH 1968,
WYDAWNICTWO INFORTEDITONS,
TARNOWSKIE GÓRY 2023, 256 SS.**

Pomijając szczegółowo historyczny proces powstania Izraela, należy zaznaczyć, że w efekcie zaistniałych wydarzeń politycznych doszło do utworzenia i powszechnego uznania państwa izraelskiego, w tym samym czasie zaistniał jednak międzynarodowy konflikt dotyczący statusu arabskiej Palestyny¹. Spór izraelsko-arabski jest jednym z najdłuższych i najdynamiczniejszych konfliktów w powojennej historii świata. Analogicznie postrzegać można tylko spór Indii z Pakistanem o Kaszmir czy antagonizm pomiędzy Koreami: Północną a Południową².

Od 1967 r. Izrael stał się wrogiem numer jeden Palestyńczyków, aczkolwiek względy polityczne, takie jak aktywność palestyńskich organizacji w Libanie i Jordanii, skutkowały tym, że to właśnie Palestyńczycy często angażowali się w konflikty, w tym konflikty zbrojne, ze swoimi arabskimi sąsiadami. Historyczny wręcz wydzźwięk miała bitwa pod Al-Karameh, w wyniku której Palestyńczycy zmusili do odwrotu regularne wojska Izraela. Dla narodu palestyńskiego bitwa ta stała się symbolem skutecznej konfrontacji militarnej z żydowskim przeciwnikiem³. Al-Karameh, czyli miasto i pobliski obóz dla uchodźców z Palestyny, kilka kilometrów linii zawieszenia broni oddzielających Jordanię od sił izraelskich, był główną bazą dla organizacji palestyńskich i bojowników pale-

* Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: machniakarkadiusz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8092-9973.

¹ A. Kleczkowska, *Palestyna – państwo nieuznawane*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations”, 2016, nr 1, s. 156.

² M. Jadwiszczok, *Pierwsza wojna izraelsko-arabska 1948 roku i jej wpływ na formowanie się Izraelskich Sił Obronnych*, Poznań 2010, s. 3.

³ M. Szydzisz, *Polityka zagraniczna Palestyny [w:] Wprowadzenie do polityki zagranicznej muzułmańskich państw Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej*, red. M. Woźniak-Bobińska, A.M. Solarz, Warszawa 2018, s. 39.

styńskich nazywanych „Fedaini”, gotowych walczyć z Izraelem i poświęcić się dla sprawy palestyńskiej⁴.

Konfliktowi izraelsko-palestyńskiemu, a w szczególności przełomowej bitwie pod Al-Karameh swoją książkę poświęcił Krzysztof Mroczkowski. Recenzowana książka jest pokłosiem jego kilku pobytów na Bliskim Wschodzie, a jej treść jest tylko epizodem szerszego katalogu wydarzeń w tym regionie. Autor wykorzystał wiele nieznanymi dokumentów i czasopism, raportów z bitwy, zestawień i sporadycznych wspomnień i w publikacji przybliży polskiemu Czytelnikowi wiele nieznanymi dotąd faktów. Jest ona również efektem jego kwerendy w zasobach Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, Uniwersytetu w Tel Awiwie oraz w Muzeum Armii w Tel Avivie, Muzeum Sił Powietrznych w Hatzari i Korpusu Pancernego w Latrun. Monografia składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz spisu map. Zgromadzone przez K. Mroczkowskiego materiały umożliwiły skonstruowanie zasadniczego problemu badawczego do jednej, ale głównej kwestii: nie tyle pełnego przebiegu piętnastogodzinnej bitwy pod Al-Karameh, ale jej szerszego kontekstu: zmian dynamiki konfliktu oraz roli walczących stron w kreowaniu polityki regionalnej i budowie świadomości historycznej oraz strategicznej.

W rozdziale pierwszym (*OWP w Jordanii*) Autor uwagę swoją poświęcił pozycji Organizacji Wyzwolenia Palestyny w Jordanii, wskazując jednocześnie, że od lat 1948–1949 region Bliskiego Wschodu stał się jedną z najbardziej zapalnych części globu. W jasny sposób zaznaczył klasyczne ujęcie cech konfliktu asymetrycznego, eksponując jego wielopłaszczyznowość i nierównowagę walczących stron. Słusznie wskazał na politykę Jordanii, która początkowo, nie uznając istnienia Izraela, przychylnie patrzyła na działalność ekstremistów palestyńskich, przyjmując jednocześnie kolejne fale uchodźców tej narodowości. Pokazał, że ościenne kraje arabskie, nie mogąc jawnie przeciwstawić się działaniom Izraela, sięgnęły po sprawdzone narzędzie nacisku palestyńskich bojowników. Poprawnie zdiagnozował, że w tej wielopłaszczyznowej grze dominowały proradzieckie Egipt i Syria, rozgrywające oczywiście regionalnie swoje partykularne cele.

W rozdziale drugim (*Izraelskie plany działania*) Mroczkowski zanalizował metodykę funkcjonowania Izraelskich Sił Obrony, ich doktrynę oraz potencjał. Wskazał też na specyfikę działania fedainów, politykę wojskową Jordanii, potwierdzając to informacjami wywiadu Izraela. Co

⁴ Y. Omar, *The United States Position towards the Battle of Al-Karameh and its Repercussions*, March 21, 1968, Athens Journal of History, 2021, Vol. 7, Iss. 2, <https://www.athensjournals.gr> (15.11.2023).

istotne, jasno udowodnił jednocześnie błędy popełniane w tym okresie przez izraelski wywiad.

Rozdział trzeci (*Dalekosiężne skutki zamachu na autobus*) poświęcony został przez Autora zamachowi zorganizowanemu przez bojowników palestyńskich w okolicach Ejlatu. Mroczkowski klarownie ukazał w tym miejscu, że USA chciały utrzymać względną stabilność na Bliskim Wschodzie i dążyły do powstrzymania Izraela od nowej wojny z państwami arabskimi, zwłaszcza że Izrael właśnie dopiero co wyszedł zwycięsko z wojny sześciodniowej. Ciekawie ukazał polityczne reperkusje tego zamachu i jego znaczenie tuż przed bitwą o Al-Karameh.

Rozdział czwarty (*To będzie nasza wielka walka!*) poświęcony został potencjałowi strony palestyńskiej. Ukazano tam również zabiegi organizacyjne i dyplomatyczne Jasira Arafata, który nawet za cenę ogromnych strat postanowił wykorzystać nadarzającą się okazję, aby zrealizować swój zasadniczy cel strategiczny, tj. doprowadzić do sytuacji, w której zyska on pełnię władzy w OWP.

W rozdziale piątym (*To misja na piknik. Armia jordańska nie będzie walczyć u boku OWP*) Mroczkowski opisał korelacje militarne Jordanii i Izraela, a na tym tle również OWP. Zanalizował plany działania na polu bitwy obu stron i kierunki uderzenia oraz ruchów wojsk i ich dyslokację. Czytelnik ma okazję w tym rozdziale dokładnie zapoznać się z uwarunkowaniami geograficznymi i urbanistycznym teatru działań wojennych. Autor wskazał na błędy i niekompetencję izraelskiego dowództwa, które ze względu na rotację jednostek opracowało po czerwcu 1967 r. koncepcję albo regularnych bitew, podobnie jak w trakcie wojny sześciodniowej, albo małych rajdów odwetowych, realizowanych niewielkimi pododdziałami bojowymi.

Rozdział szósty (*Nim opadł bitewny kurz*) poświęcony jest sytuacji dyplomatycznej w regionie będącej w wysokim stopniu tak skomplikowanej, jak ta na polu bitwy o Al-Karameh. Informacje przekazywane przez CIA władzom Jordanii nie przekonały tego państwa do odstąpienia od interwencji, a strona jordańska była przekonana, że celem operacji Izraela było zajęcie Ammanu, a nie neutralizacja oddziałów fedainów. Z rozdziału tego jasno wynika, że operacje pod kryptonimem *Tofet* i *Asuta* z marca 1968 r. były największą i najbardziej ambitną akcją zbrojną Izraelskich Sił Obrony, która była prowadzona w ramach działań wojennych, ale *de facto* przemieniła się jednocześnie w pyrrusowe zwycięstwo Izraela. Autor polemizuje w tym rozdziale z wcześniejszymi analizami przebiegu tej bitwy, twierdząc, iż operacja *Tofet* wyewoluowała z małoskalowych operacji odwetowych i była faktycznie zemstą za akcję Palestyńczyków niedaleko Ejlatu. Zdaniem Mroczkowskiego była

to całkowicie innego rodzaju akcja zbrojna. Dlaczego wyraża on taką opinię? Warto, aby Czytelnik sam odpowiedział sobie na przedmiotowe pytanie.

Książka Krzysztofa Mroczkowskiego jest adresowana nie tylko do grona fachowców reprezentujących określone dziedziny nauki, ale też do szerokiego grona czytelniczego, o czym świadczy język tekstu: przystępny i umożliwiający zrozumienie wielu aspektów konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Walory książki podnosi wyjątkowo bogata literatura źródłowa, opracowania oraz interesujące ilustracje.

Bibliografia

- Jadwiszczok M., *Pierwsza wojna izraelsko-arabska 1948 roku i jej wpływ na formowanie się Izraelskich Sił Obronnych*, Poznań 2010.
- Kleczkowska A., *Palestyna – państwo nieuznawane*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations”, 2016, nr 1.
- Omar Y., *The United States Position towards the Battle of Al-Karameh and its Repercussions, March 21, 1968*, Athens Journal of History, 2021, Vol. 7, Iss. 2, <https://www.athensjournals.gr> (15.11.2023).
- Szydzisz M., *Polityka zagraniczna Palestyny [w:] Wprowadzenie do polityki zagranicznej muzułmańskich państw Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej*, red. M. Woźniak-Bobińska, A.M. Solarz, Warszawa 2018.